

Логистиканың міндеттері

Логистиканың дамуының факторлары:

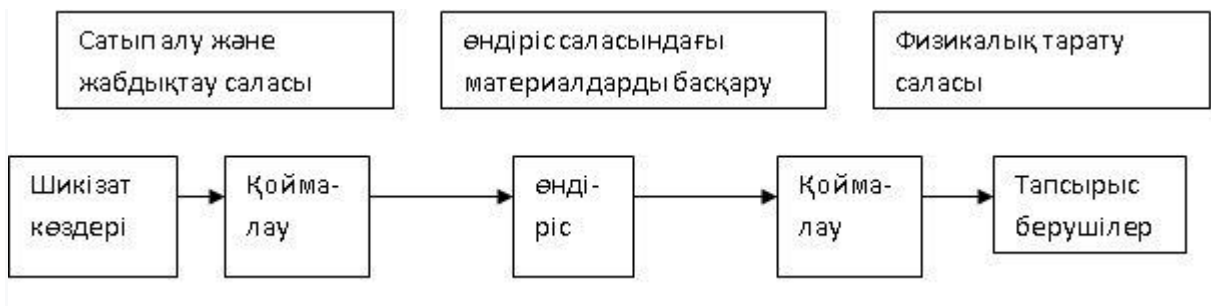
1. Нарықтық іс-әрекетті оптимизациялаудың жаңа формаларын іздестіру және осы саладағы шығындарды қысқарту,
2. Нарықтық қатынастар жүйесінің күрделенуі және тарату процесінің сапалы сипаттамаларына деген талаптардың өсуі
3. Икемді өндірістік жүйелерді құру
4. Сатушы нарығынан сатып алушы нарығына ауысу.

Сонымен қатар логистиканың дамуына мүмкіндік жасауға себеп тудырған факторлар:

1. **экономикалық міндеттерді шешу үшін жүйелер мен компромистер теориясын қолдану.** Жүйелер теориясына сәйкес тауар қозғалысының мәселесі кешенді болып қарастырыла бастады. Ал логистика шеңберіндегі өзара қатынастарды реттеу компромистер теориясының арқасында мүмкін болды (мысалы, жүктерді ұсақ партиялармен тасымалдауға өтумен байланысты көліктің өсуші шығындары клиенттер көліктен тыс тиімділік алуға үміттеніп келісетін тарифтерді көтеру арқылы өтеледі).
2. байланыс және информатика құралдарындағы ғылыми-техникалық прогрестің жеделдетілуі («қағазсыз» технология, компьютерлік логистика).
3. Сыртқы экономикалық іс-әрекетте тауарларды жеткізу ережелері мен мөлшерлерін бір ыңғайға келтіру, әртүрлі импорттық және экспорттық шектеулерді жою. (ұлттық стандарттардың айырмашылықтары, үлкен арақашықтық, кедендік кедергілер).

3-сұрақ. Нақты экономикада логистика жүйелері әртүрлі өндірістік бірлестіктер шеңберінде объективтік себептер бойынша әртүрлі кезеңдерде немесе даму деңгейлерінде тұрады. Дамыған елдердің бас өнеркәсіптік компанияларын талдау логистикалық жүйелердің дамуының төрт бір ізді кезеңін айқындауға мүмкіндік берді.

1-деңгей

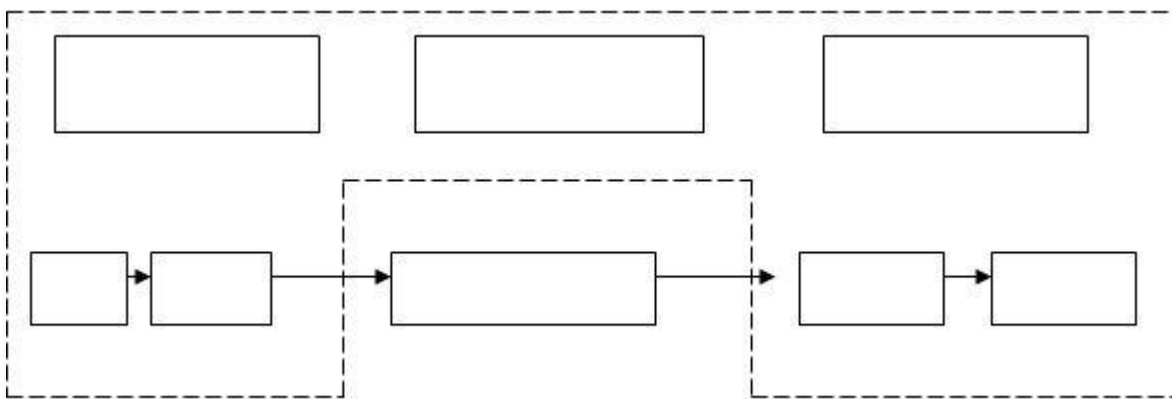

Логистиканың дамуының бірінші кезеңі келесімен сипатталады. Компаниялар жоспар тапсырмаларын орындау негізінде жұмыс істейді, логистиканы басқару формасы ең төмен жетілген түрде. Логистикалық жүйенің әрекетінің саласы әдетте кәсіпорыннан жіберілетін дайын өнімді сақтау мен тасымалдауды қамтиды. Логистика жүйесінің жұмысы сатудан түскен жалпы табыс сомасындағы тасымалдау мен өнімді тарату жөніндегі басқа да операцияларға кеткен шығындар үлесінің шамасымен бағаланады.

2-деңгей

Дамудың екінші деңгейіндегі логистика жүйелері бар компаниялар үшін кәсіпорынмен өндірілетін тауарлар ағымын өндірістік арнаның ақырғы пунктінен ақырғы тұтынушыға дейін басқару тән болады. Логистика жүйесін бақылау келесі қызметтерге тарайды: тапсырыс берушіге қызмет көрсету, тапсырыстарды өңдеу, кәсіпорындағы дайын өнімді сақтау, дайын өнім қорларын басқару, логистика жүйелерінің жұмысын перспективтік жоспарлау. Осы міндеттерді орындау барысында компьютерлер қолданылады, бірақ сәйкес ақпараттық жүйелер аса күрделілікпен ерекшеленбейді. Логистикалық жүйенің жұмысы шығындар сметасы мен аяқты шығындарды салыстыру арқылы бағаланады.

3-деңгей

Үшінші деңгейдегі логистика жүйелері шикізат сатып алудан өнімнің ақырғы тұтынушысына қызмет көрсетуге дейінгі логистикалық операцияларды бақылайды. Мұндай жүйелердің қосымша қызметтеріне жататындар: шикізатты кәсіпорынға жеткізу, өткізуді болжау, өндірістік жоспарлау, шикізат табу немесе сатып алу, шикізат қорларын басқару, логистика жүйелерін жобалау. Логистика жөніндегі менеджер бақыламайтын бір ғана сала ол кәсіпорынды күнделікті басқару. Жүйенің жұмысы шығындарды салыстыру арқылы ғана емес, қызмет көрсету сапасының стандартымен салыстыру арқылы бағаланады.

4- деңгей

Дамудың төртінші деңгейіндегі логистикалық жүйелерді қолданатын компаниялар саны қазіргі кезде әлі көп емес. Мұндағы логистикалық қызметтердің үшінші даму деңгейінен бір ғана айырмашылығы бар. Мұндай компаниялар логистика операцияларын жоспарлау және бақылау процестерін маркетинг, өткізу, өндіріс және қаржы операцияларымен интеграциялайды (біріктіреді). Интеграция компанияның әртүрлі бөлімшелерінің жиі жағдайда қарсылас мақсаттарын байланыстыруға мүмкіндік береді. Жүйені басқару ұзақ мерзімді жоспарлау негізінде іске асырылады. Жүйенің жұмысы халықаралық стандарттардың талаптарын ескеру арқылы бағаланады. Компаниялар өз іс-әрекетін тек нарықтық немесе аймақтық деңгейде емес, глобалдық деңгейде іске асырады. Олар әлемдік өндіріс және тарату жүйелерінің бір бөлігін басқарады.

2. Логистиканың теориялық концепциялары мен функциялары

1. Логистика пәні және объектісі, дамуының кезеңдері.

2. **Логистиканың концепциясы.**
3. **Логистиканың функциялары.**

1-сұрақ. Логистика пәні логистиканы материалдық және олармен байланысты ақпараттық ағымдарды басқарудың теориясы мен практикасы ретінде қарастырылады.

Материалдық ағындарды басқару жөнінде негізделген шешімдерді қабылдау үшін белгілі білімдер қажет. Осы білімдерді өңдеу жөніндегі іс-әрекетті логистикаға жатқызады. Осыған сәйкес логистиканың екі түрлі анықтамасы бар:

1. **Ғылым** ретінде **логистика** - материалдық ағындардың тиімділігін арттырудың жаңа мүмкіндіктерін іздеумен байланысты пәнаралық ғылыми бағыт.
2. **Шаруашылық іс-әрекет** ретінде **логистика** - өндіріс және айналым салаларындағы материалдық ағындарды басқаруды қамтитын шаруашылық іс-әрекет бағыты.

Логистиканың негізгі **объектісі** – бастапқы шикізат көзінен бастап ақырғы тұтынушыға дейінгі алмаспайтын (тура) материалдық поток.

Логистикалық процесс барысында материалдық поток кәсіпорынға жеткізіледі, содан соң қоймалық және өндірістік учаскілер жүйесі арқылы оның тиімді қозғалысы ұйымдастырылады, содан кейін дайын өнім тұтынушыға оның тапсырысы бойынша жеткізіледі.

Түрлі сапалы материалдық ағындарды басқару жөніндегі іс-әрекеттің аталған түрлері логистиканың **мазмұнын** құрайды.

Логистиканың дамуының келесі **себептері** бар:

1. сатушы нарығының сатып алушы нарығына өтумен байланысты бәсекенің дамуы;
2. 70-жылдардағы энергетикалық кризис;
3. ҒТП және басқаруды компьютерлендіру.

Логистиканың дамуының бірнеше кезеңдері бар:

1-кезең, ол айналым саласындағы материалдық ағындарды басқару үшін логистикалық тәсілді қолданумен сипатталады. Осы кезеңде екі басты ережені түсіну пайда бола бастады:

А) өндірісте, сақтауда, тасымалдаудағы материалдардың жеке ағындары басқарудың бірыңғай» жүйесі арқылы өзара байланыстырылуы мүмкін;

Б) материалдарды физикалық таратудың жеке функцияларының интеграциясы маңызды экономикалық үнемдеу бере алады.

2-кезең (80-жж). Осы мерзімде логистиканың интеграциялық негізі кеңейіп, өндірістік процесті қамти бастады, яғни мұнда қоймалау мен тасымалдаудың өзара әрекеттесуіне өндірісті жоспарлау қосыла бастайды. Бұл қорларды қысқартуға, сатып алушыларға қызмет көрсету сапасын арттыруға, құрал-жабдықтың пайдаланылуын жақсартуға мүмкіндік береді.

3-кезең қазіргі уақытқа жатады және бүкіл әлемдік экономикадағы нарықтық процестерді ұйымдастыру және басқарудағы өзгерістермен сипатталады. Яғни қазіргі коммуникациялық технологиялар өнім қозғалысының барлық фазаларының мониторингін іске асыруға көмектеседі, логистика саласында қызмет көрсетумен айналысатын салалар дамуда, материал өткізуші субъектілерінің жинағы тұтас сипатты бола бастайды.

1-кезең – дайын өнім қоймасы → транспорт

2-кезең - өндірістік цех → дайын өнім қоймасы → транспорт

3-кезең – шикізат қоймасы → цех → дайын өнім қоймасы → транспорт.

2-сұрақ. Логистиканы зерттеу және қолдану логистикалық тәсілдің негізгі идеясын түсінуге негізделеді.

Шаруашылық іс-әрекетті материалдық ағындардың басқарылуын тиімді ету арқылы жетілдіруге көзқарастар жүйесі логистиканың **концепциясы** болып табылады. Оның келесі негізгі ережелері бар:

1.жүйелік тәсіл принципін іске асыру. Экономикадағы материалдық ағындар көптеген қатысушылардың әрекеттерінің нәтижесінде қалыптасады. Егер қатысушылар өз іс-әрекетін басқарудың бірлескен объектісін, яғни материалдық ағынды тиімді ету мақсатында келістіре алса, олар барлығы бірге маңызды экономикалық ұтыс алады. Максималды үнемдеуді жалпы материалдық ағынды немесе оның жеке маңызды учаскекелерін тиімді ету арқылы алуға болады. Мұнда материал өткізуші жүйенің барлық бөліктері бірыңғай жөнге салынған механизм сияқты жұмыс істеуі қажет.

2. бүкіл логистикалық жүйе бойында логистикалық шығындарды есепке алу. Логистиканың негізгі міндеттерінің бірі – материалдық ағынды шикізаттың

бастапқы көзінен ақырғы тұтынушыға дейін жеткізу жөніндегі шығындарды басқару. Бірақ шығындарды тек өлшей алған кезде басқаруға болады. Сондықтан логистикалық процестерге қатысушылардың өндіріс және айналым шығындарын ескеру жүйелері логистика функцияларын іске асыру процесінде пайда болатын шығындарды бөлу, ең маңызды шығындар туралы ақпарат құруы қажет. Осы шартты орындау нәтижесінде логистикалық жүйенің оптималді вариантының критерийін – бүкіл логистикалық жүйе бойындағы жалпы шығындар минимумын пайдалану мүмкіндігі пайда болады.

3. технологиялық процестер гуманизациясы, еңбектің қазіргі заманға сай жағдайларын жасау. Логистикалық жүйенің маңызды элементі – кадрлар, яғни өз қызметін жауапкершілікпен орындауға қабілетті арнайы оқытылған персонал. Бірақ, материалдық ағындарды басқару саласындағы жұмыс беделді емес, сондықтан онда әрдайым кадрлар мәселесі бар. Логистикалық тәсіл материалдық ағындарды басқару саласындағы іс-әрекеттің қоғамдық маңыздылығын күшейте отырып, салаға неғұрлым жоғары еңбектік потенциалы бар кадрларды қатыстыру үшін алғы шарттар жасайды. Осыған сәйкес еңбек жағдайлары да жетілдірілуі қажет.

4. логистикалық сервисті дамыту. Нарықта өз орнында келесілер арқылы табуға болады:

- Тауар сапасын арттыру;
- Жаңа тауар шығару;
- Логистикалық сервис деңгейін арттыру.

Бірінші екі стратегияны қолдану үлкен күрделі салымдардың қажеттілігімен шектеледі. Үшінші жол айтарлықтай арзан, сондықтан кәсіпкерлердің көпшілігі логистикалық сервисті бәсекелік қабілетті арттыру құралы ретінде қолданады.

5. қоршаған ортаның белгізідігінің жағдайында логистикалық жүйелердің бейімделу қабілеті. әртүрлі тауарлар мен қызмет көрсетулердің пайда болуы логистикалық жүйелер арқылы өтетін материалдық ағындардың сапалық және сандық сипаттамаларының өзгерулерін ұйғарады. Осы жағдайда логистикалық жүйелердің бейімделу қабілеті нарықта тұрақты орын алудың маңызды факторы болып табылады.

3-сұрақ. Материалдық ағындар әртүрлі кәсіпорындар мен ұйымдар іс-әрекетінің нәтижесінде пайда болады, олар:

- ортақ пайдаланудағы транспорттық кәсіпорындар;

- көтерме сауда кәсіпорындары;
- коммерциялық-делдалдық ұйымдар;
- өндіруші-кәсіпорындар, олардың дайын өнім қоймалары әртүрлі логистикалық операцияларды орындайды.